

Printre nenumăratele colecții de artă bucureștene ce se înfiripau la începutul celui de-al doilea sfert al veacului nostru, de mare notorietate se bucura, două decenii mai târziu, cea a lui Apostol Apostolide. Caz aparte în țară, nu unic însă, Apostol era o speță rară printre colecționarii avizați ai timpului, întrucât nu era nici om avut, nici cu studii, ci doar un simplu ospătar. Pasionat din tinerețe de muzica clasică, reușise să-și alcătuiască o cuprinzătoare discotecă, iar cu timpul, la început doar pentru a crea ambianța audii muzicale, și o bogată colecție de tablouri cu lucrări semnificative ale pictorilor care s-au impus în plastica românească după primul război mondial.

Dacă, așa cum relatează K. H. Zambaccian, foarte numeroși erau profesioniștii și amatorii de muzică ce îi treceau pragul casei ca să consulte o înregistrare foarte rară¹ — mai ales în timpul celui de-al doilea război mondial — nu cred să fi fost vreun artist plastic sau amator de artă care să fi aflat de colecția sa și să nu fi avut puțința s-o admire, îndeosebi în ultimii ani ai vieții lui Apostol, când, printr-un suprem efort material și privații familiale, o completase cu câteva pinze ale clasicii picturii noastre: Grigorescu, Andreescu, Luchian.

Chelner la renumitul restaurant „Continental”, în permanent contact cu artiștii care îl frecventau, Apostol, atras irezistibil de fiorul muzicii și de farmecul culorii, a fost încurajat în nobilele lui pasiuni atât de muzicieni, cât și de unii confrăți colecționari — Zambaccian, Lazăr Munteanu și dr. I. N. Dona — și de unii pictori, printre ei, de necrezut, chiar și ciufutul Pallady. Pictura acestuia era pasiunea cea mai mare a lui Apostol. Neputînd rivaliza cu ceilalți colecționari în achiziții de lucrări la alegere, cu bani peșin, de la Pallady, el folosea cele mai rafinate mijloace diplomatice pentru a cumpăra lucrări foarte valoroase, însă la punga lui modestă. A reușit, deoarece găsisse o breșă. Astfel, se interesa cu cea mai mare asiduitate de o anumită latură a vieții particulare a maestrului. Avea amicii lui în hotelul „Paris”, unde locuia Pallady, care îi comunicau, pe cît era cu puțință, necazurile pecuniare ale acestuia. Grijă lui de căpătii era ca, în momentele grele ale pictorului, cînd acesta era „pe geantă” din cauza nenorocului avut la „chemin de fer” — și asta se întîmpla cam des în timpul războiului — să-l izoleze de colecționari. Șiretlicul mai totdeauna era cu puțință, din cauza firii lui Pallady. Cînd pierdea la jocuri de noroc și nu avea bani, Pallady devenea foarte arțăgos și, din mîndrie, nu îndrăznea să apeleze la prieteni sau la colecționarii care mai doreau să-i cumpere lucrări, sau îi erau datori, închizîndu-se în cameră și cerînd să nu fie deranjat. Cerberii lui Apostol îi executau cu mult zel această dorință. După două-trei zile de singurătate, Pallady era bucuros surprins de vizita inopinată a lui Apostol, fără s-o arate decît prin acceptarea de a-i vinde o lucrare la un preț foarte scăzut și în numeroase rate². Atunci era sărbătoare pentru Apostol. Cu tabloul sub braț,

¹ K. H. Zambaccian, *Însemnările unui amator de artă*, ESPLA, 1957, p. 129; Mădălina Dascălu, *Un connaisseur du bon et du beau*, „La Roumainie d'aujourd'hui” nr. 4, 1958; R. B., *Ospătarul Apostol*, „Contemporanul”, 22 oct. 1965; Radu Petrescu, *A. Apostol*, „Arta plastică”, nr. 1, 1967; Șerban Cioculescu, *Colecționarii*, „Gazeta literară”, 30 martie 1967.

² R. Petrescu (art. cit.) afirmă că Pallady ar fi mers pînă acolo cu concesile față de colecționar, încît — este greu de conceput și nu cred — la stăruința acestuia, pictorul a învelit într-un capod de casă un nud pictat de el, aflat în posesia lui Apostol.

zile de-a rindul, se deplasa la colecționarii cunoscuți, să le prezinte noua achiziție sau îi invita la el acasă în str. Clinciu, nr 6, la marginea orașului, unde sta cu chirie într-o modestă ca să bătrînească.

Cu Tonitza, cel de-al doilea artist preferat, raporturile erau mai strînse, căci Tony, după fiecare expoziție trăgea cite un mic cheful, neocolind „Continentalul” și îndeosebi serviciile amicului ospătar Apostol. Cum Tonitza era printre rarii pictori „en vogue” care accepta vînzarea lucrărilor sale în numeroase rate și în plus n-ar fi refuzat pe nimeni din cei ce s-ar fi răzgîndit între timp să schimbe un tablou realizat mai de mult cu unul recent, Apostol, datorită acestei binevoitoare înțelegeri, poseda din lucrările artistului opt pînze reprezentative pentru toate perioadele sale de creație.

Cu același număr de lucrări figura în colecție și Alexandru Ciucurencu. Prietenia cu acesta s-a cimentat cu ocazia ședințelor de poză ale lui Apostol, care astfel și-a văzut trăsăturile prinse de penelul maestrului Ciucurencu într-un portret. În această perioadă Apostol s-a atașat și de pictura Anei Asvdurova Ciucurencu, soția artistului, care în colecție figura cu 5 tablouri.

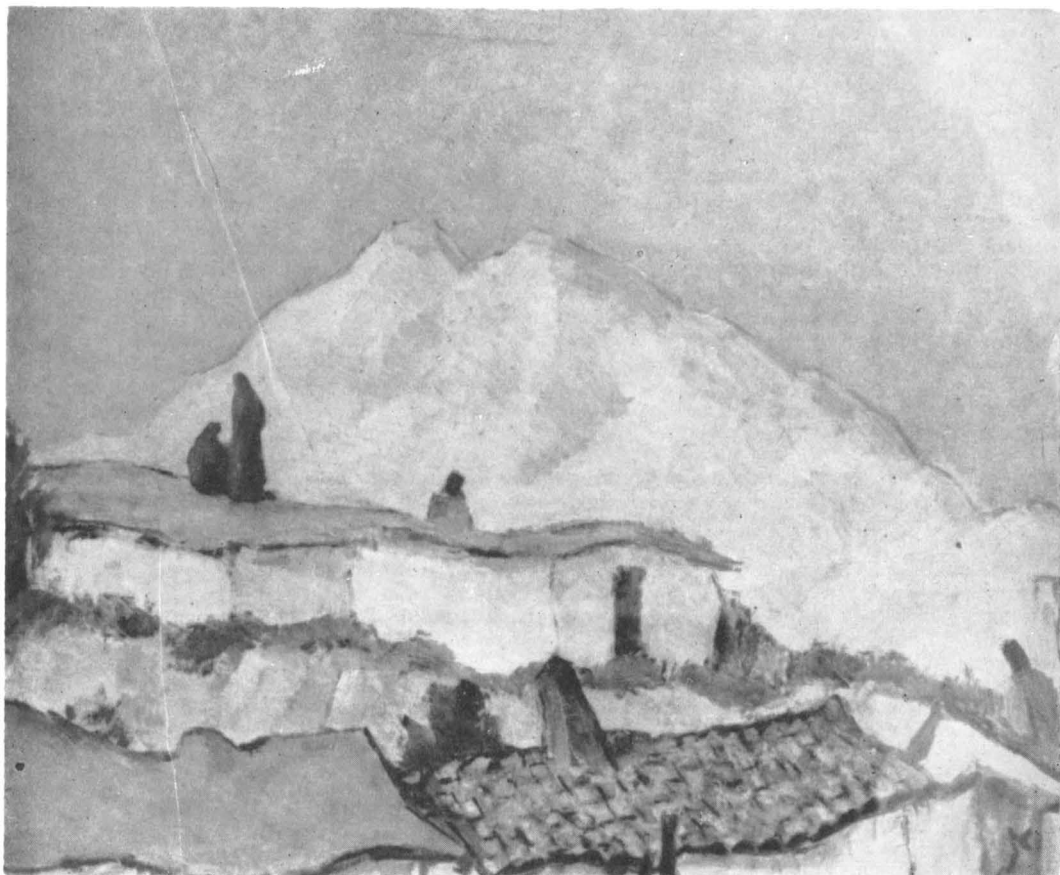
Altă pictoriță bine reprezentată în colecția Apostol era Lucia Demetriad Bălăcescu, care figura, printre alte lucrări ale sale bine cunoscute și cu compozițiile *Goiescă* și *Bonjuviștii* (scenă de la 1848) ³.

Acestor artiști notorii li se alăturau, dintre pictorii ce se afirmaseră după 1920, citeva nume cu răsuneț la public, unii mai cunoscuți azi, cum sînt H. Catargi, Gh. Vinătoru, R. Iosif, E. Giscă, Rodica Maniu, Gh. Șaru, P. Codiță, V. Velisaratu, H. Avachian, P. Miracovici, Alex. Moscu sau unii uitați de-a binelea și, ca o excepție, poetul Radu Boureanu în ipostaza de pictor.

Dacă, în cazul majorității lucrărilor intrate în colecție de la artiștii mai sus citați, achiziționarea s-a realizat stante pede în funcție de numărul și mărimea ratelor de plată, cea a pinzelor lui N. Grigorescu, Ion Andreescu și Șt. Luchian s-a făcut în urma unor personale și îndelungi depistări la per-

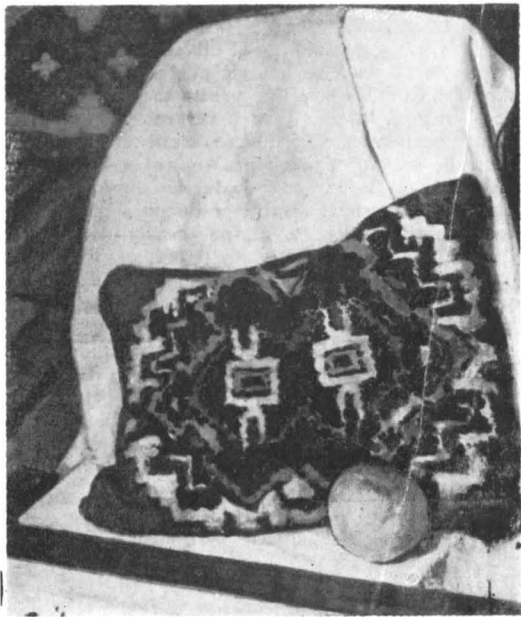
³ Pictorița ne-a relatat că lucrările i-au fost cerute ca donație de Apostol cînd acesta s-a decis să-și ofere colecția statului. După moartea colecționarului, tablourile i-au fost restituite.

N. Tonitza, *Peisaj din Balcic*.

N. Tonitza, *Mama cu copilul*.

N. Tonitza, *Natură statică*.

soane puțin cunoscătoare în artă, după numeroase consultări cu specialiști și de fiecare dată cu multă precauție din partea lui Apostol, pentru a nu avea concurență. Munca depusă a fost permanent încununată de succes, realizând în această privință adevărate tururi de forță: 7 uleiuri de Grigorescu, 4 de Andreescu și 7 de Luchian.

O calitate în plus a colecției consta în existența în cadrul ei a unui număr mare de sculpturi, 28 de lucrări, spre deosebire de alți colecționari, care s-au pasionat exclusiv de pictură, având arareori în colecție 3–4 sculpturi și acelea fie portrete ale lor sau ale membrilor familiei, fie câteva statuete decorative. Apostol s-a entuziasmat de sculptura lui Han, înfățișată prin 13 lucrări din diferite perioade, și datorită înțelegerii pentru opera acestuia și-a mai completat colecția cu câteva lucrări reprezentative ale altor sculptori: D. D. Mirea, I. Jalea, D. Demu, Zoe Băicoianu, Boris Caragea, Al. Călinescu.

Spre sfârșitul vieții, când s-a pensionat, din mândria de a continua să sprijine cu ștampilele lui puteri mișcarea plastică românească și dornic, deși în condiții materiale grele pentru el, de a asigura existența și pe viitor a colecției — devenită neoficial un punct de atracție artistică — s-a adresat Sfatului popular al Capitalei pentru a i-o dona (17 octombrie 1961), condiționând donația (vezi lista lucrărilor) de câteva clauze, pornite din grija de a asigura menținerea și buna întreținere a acesteia, din care se desprindeau ca mai importante:

a) „*operele de artă să nu fie dispersate și să fie expuse într-o instituție muzeală anume înființată în acest scop, purtând numele de „Colecția de artă Stella și Apostol ospătarul”, fără ca vreodată aceste opere să poată fi transmise la alte instituții din capitală sau provincie”;*

b) să fie numit custode pe viață al muzeului, iar după moarte să-i urmeze fiul său vitreg” care *m-a ajutat la înfăptuirea acestei colecții”*.

Direcția muzeelor din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, în urma constatării valorii colecției și a oportunității ca ea să fie expusă, avizează și recomandă Sfatului popular al Capitalei, în ianuarie 1962, să preia colecția. Acesta însă, datorită faptului că, nu cu mult timp înainte, consiliul științific al Comitetului său executiv hotărîse „*ca deocamdată să nu se mai înființeze mici unități muzeale care nu oferă condiții optime de expunere și funcționare*”, se dispensează de a primi donația, arătându-se „*dispuși să achiziționeze*” o parte dintre lucrări „*care sînt de o reală valoare muzeistică*”.

Correspondența nu s-a oprit aici, căci s-au făcut ulterior nenumărate demersuri pentru primirea donației. Ele s-au întrerupt brusc, puțină vreme după aceea, prin moartea subită a colecționarului⁴.

Moștenitorii n-au mai avut elanul și perseverența acestuia și au renunțat să mai facă demersurile în continuare, păstrînd pînă în prezent aproape intactă colecția, care poate fi văzută de cîțiva intimi ai familiei și de unii insistenți amatori.

⁴ A murit la București în ziua de 18 octombrie 1935 în vîrstă de aproape 70 de ani (născut la 27 martie 1898 în Talpa Biscovinei, Vlașca, din părinți macedoneni).

N. GRIGORESCU

1.	1 Călătorul	24 × 12
2.	2 Studiu de cer	24 × 34
3.	3 Portretul nepoatei (farfurie în ramă)	30
4.	4 Păsărica	14 × 22
5.	5 Portret dr. Alexiu	15 × 11
6.	6 Bou în mers (Cerce-luș)	24 × 15
7.	7 Bardaca	22 × 15

I. ANDREESCU

8.	1 Păsări (rața și sitar)	43 × 36
9.	2 Peisaj Franța	45 × 42
10.	3 Studiu bărbat	50 × 40
11.	4 Flori galbene în ceașcă albă	20 × 13

ȘT. LUCHIAN

12.	1 În fundul curții (rufele)	42 × 40
13.	2 Turnul de la Brebu (pastel)	37 × 56
14.	3 Peisaj	30 × 40
15.	4 Amurg	40 × 56
16.	5 Toamna	80 × 60
17.	6 Crizanteme	50 × 60
18.	7 Flori, garoafe, trandafiri	32 × 38

A. BALTAZAR

19.	1 Cap de față	40 × 36
-----	---------------	---------

GH. PETRAȘCU

20.	1 Natură moartă cu mere	20 × 28
21.	2 Natură moartă cu pere	25 × 35
22.	3 Peisaj	30 × 20
23.	4 Marină	25 × 35
24.	5 Flori	20 × 33
25.	6 Interior	30 × 40

TH. PALLADY

26.	1 Porumbul	60 × 52
27.	2 Natură moartă cu evantai	50 × 64
28.	3 Maci	37 × 37
29.	4 Farfurie verde	44 × 37
30.	5 Natură moartă cu port	38 × 33
31.	6 Nud	80 × 73
32.	7 Portret de femeie (Pălăria roz)	61 × 52
33.	8 Peisaj (casa Roseteștilor)	25 × 33
34.	9 Peisaj Cannes	33 × 24
35.	10 Flori	29 × 24
36.	11 Femeie citind	60 × 52
37.	12 Natură moartă cu ceas	48 × 30
38.	13 Natură moartă cu ceașcă verde	42 × 35
39.	14 Odalisca	47 × 37
40.	15 Flori galbene	40 × 25
41.	16 Autoportret (acuarelă)	27 × 19

N. TONITZA

42.	1 Peisaj Balcic	50 × 60
43.	2 Portret de femeie	45 × 33
44.	3 Cap de față	30 × 25
45.	4 Tătăroaice (Balcic) (guasă)	38 × 28

46.	5 Cap de băiat	20 × 20
47.	6 Maternitate	30 × 28
48.	7 Natură moartă	65 × 55
49.	8 Maternitate	60 × 50

H. CATARGI

50.	1 Peisaj	46 × 64
-----	----------	---------

ALEX. CIUCURENCU

51.	1 Flori	60 × 50
52.	2 Flori în vas verde	60 × 45
53.	3 Flori	51 × 65
54.	4 Peisaj rustic	65 × 51
55.	5 Peisaj industrial	51 × 65
56.	6 Arlechinul	60 × 50
57.	7 Lumină și culoare (studiu femeie)	60 × 50
58.	8 Portretul colecționarului Apostol	100 × 81

GH. VÎNĂTORU

59.	1 Flori	45 × 34
60.	2 Femeie în interior	45 × 34
61.	3 Femeie cu tava	45 × 35
62.	4 Natură moartă (vioară)	70 × 90
63.	5 Natură moartă cu mască	70 × 90
64.	6 Natură moartă (fotoliu)	90 × 70
65.	7 Peisaj	73 × 94

LUCIA DEMETRIAD BĂLĂCESCU

66.	1 Goiescă	48 × 60
67.	2 Interiorul Muzeului Opreșcu	50 × 60
68.	3 Bonjuriștii (Scenă de la 1848)	58 × 86
69.	4 Portul Hirșova	44 × 59
70.	5 Peisaj Hirșova	41 × 60
71.	6 Interiorul curții Bis. Antim	57 × 84

R. IOSIF

72.	1 Santier naval Tulcea	60 × 85
73.	2 Peisaj Cimpulung	60 × 85

V. VELISARATU

74.	1 Drumul spre Pitaru	51 × 70
75.	2 Flori (bujori de cimp)	65 × 54

ANA ASVADUROVA CIUCURENCU

76.	1 Flori	42 × 34
77.	2 Peisaj	50 × 50
78.	3 Fată citind	52 × 36
79.	4 Păunul	36 × 52
80.	5 Scenă de copii	50 × 60

EUGEN GIȘCĂ

81.	1 Flori	50 × 60
82.	2 Popas	35 × 45

O. ANGHELUȚĂ

83.	1 Lectura	65 × 48
84.	2 Maternitate	100 × 70
85.	3 Portretul pictorului Cojan	100 × 64
86.	4 Lingă casa de creație Tulcea	43 × 53
87.	5 Masa de lucru	55 × 48

HRAND AVACHIAN

88.	1 Flori	45 1/2 × 38 1/24
89.	2 Barajul de la Fundeni	46 × 5

RODICA MANIU		
90.	1 Premiul	35×28
Paul MIRACOVICI		
91.	1 Peisaj Balcie	50×70
GH. ȘARU		
92.	1 Țărânci la sfat	60×50
93.	2 Studiu de portret	43×37
94.	3 Pe muntele Găina (legendă)	100×120
95.	4 Pereche din Ocoliş (?)	83×70
96.	5 Natură moartă	73×100
ALEX. MOSCU		
97.	1 Peisaj	30×36
P. CODIȚĂ		
98.	1 Găinile	24×34
99.	2 Peisaj de toamnă (Podul Elefterie)	50×65
RADU BOUREANU		
100.	1 Natură moartă cu rodii	70×55
101.	2 Peisaj din Moldova	55×70
OSCAR HAN		
102.	1 Cap de față (piatră)	35
103.	2 Cap de femeie (piatră)	84
104.	3 Cap de bătrînă (piatră)	50
105.	4 Tors (bronz)	55
106.	5 Păduchiosul (bronz)	24
107.	6 Babele (bronz)	30
108.	7 Claudia Millian (ipsos patinat)	56
109.	8 Maternitate (ipsos patinat)	50
110.	9 Luccăfărul (ipsos patinat)	93

111.	10 Bălcescu (ipsos patinat)	98
112.	11 Destin (ipsos patinat)	40
113.	12 Edenul (ipsos patinat)	55
114.	13 Eminescu (cap) (ipsos patinat)	47
115.	14 Grigore Manolescu (cap Hamlet) (ipsos patinat)	52
116.	15 Homer (ipsos patinat)	48
117.	16 Sadoveanu (mască) (ipsos patinat)	34
118.	17 Maria Mohor (statuetă) (ipsos patinat)	33
119.	18 Cap Claudia Millian (ipsos patinat)	34
120.	19 Cap de față (ipsos patinat)	56
121.	20 Sf. Francisc (gips patinat)	50
122.	21 D. Cuclin (gips patinat)	38

I. JALEA

123.	1 Cal rănit (bronz)	7
------	---------------------	---

D. MIREA

124.	1 Femeie cu găină în brațe (bronz)	40
------	------------------------------------	----

DEMU

125.	1 Maternitate (marmură)	35
126.	2 Nud (marmură)	40

Z. BĂICOIANU

127.	1 Basoreliev (marmură)	
------	------------------------	--

BORIS CARAGEA

128.	1 Tătăroaică (ipsos patinat)	
------	------------------------------	--

AL. CĂLINESCU

129.	1 Cap de față (bronz)	40
------	-----------------------	----

Șt. Luchian, *În fundul curții.*

N. Tonitza, *Cap de turc.*

